

zodpovědění otázky té bude vzhledem k ustanovení čl. 2 zákona ze dne 28. října 1918, čís. 11 sb. z. a n. sotva co namítati. Zbývá tedy pouze rozhodnouti otázku, zda dne 29. listopadu 1918, kdy poranění žalobcevo se přihodilo, trvala ještě »přítomná válka« po rozumu zákona ř. čís. 317 z roku 1918. Teoreticky může býti sporno, kdy se válka končí. Že formelním uzavřením míru jest válka skončena, netřeba pochybovati, ač vesměs dlužno připustiti, že formelní uzavření míru není nezbytnou podmínkou zakončení války, poněvadž jest možným, že strany válku vedoucí se spokojí faktickým obnovením mírového stavu. Nelze však oproti tomu přehlédnouti, že zastavením nepřátelství zakládá se toliko faktický, právního podkladu postrádající poměr přímčří, za jehož trvání opětné vzplanutí nepřátelství není vyloučeno. Z toho, co právě řečeno, vyplývá pro tento spor, že formelní uzavření míru jest nejzazší hranicí časovou, po jejímž překročení vzniknutí nároku ze zákona opětovně zmíněného jest vyloučeno. Zda-li však stav, vznik nároku takových vylučující, nastal dříve, před formelním uzavřením míru, dlužno rozhodnouti uvážením veškerých pro otázku tu důležitých okolností. Tu dlužno přihlížeti především k tomu, že v době, kdy se poranění žalobcevo stalo, nebyly poměry, zejména právně-politické, nijak ještě ustáleny, že ke srážce mezi vojskem a obyvatelstvem, při kterém ku poranění tomu došlo, zavdala podnět právě okolnost, že následkem politického převratu, válkou přivoděného, ohledně politického příslušenství oné části území Čsl. republiky, kde se poranění přihodilo, panovaly poměry do jisté míry nejasné, jež definitivního, každou námitku vylučujícího řešení došly mírovou smlouvou Versaillskou, dále že i v ostatní republice ještě trval stav válečný, jak nejlépe vychází na jevo z toho, že nařízením ze dne 13. listopadu 1918, čís. 47 sb. z. a n. byla propuštěna toliko část vojska a domobrany čsl. ze služby vojenské, kdežto demobilisace úplná ještě provedena nebyla. Nelze proto tvrditi, že v kritickou dobu tu se Čsl. republika ve válce nenalézala, naopak dlužno za to míti, že tehdy ještě trval stav, který jest míněn »přítomnou válkou« v zákoně ze dne 18. srpna 1918, čís. 317 ř. zák. Seud procesní, vycházejí ze stanoviska, jak provedeno, právně mylného, nezabýval se ostatními pro rozhodnutí sporu důležitými momenty, pročez bylo dle § 496 čís. 2 c. ř. s. rozsudek zrušiti a věc odkázati soudu procesnímu k dalšímu jednání a novému rozhodnutí.

Čís. 1058.

Jde o smlouvu společenskou, převzala-li jedna strana sprostředkování pro osobu, druhou stranou jí jmenovanou, slíbivši druhé straně část provise.

Nesložil-li společník účet z provise dle § 1198 obč. zák., jest věřitel oprávněn na něho nastupovati žalobou dle čl. XLII. uv. zák. k c. ř. s. ohledně výše provise. Žaloba tato není vyloučena tím, že by věřitel mohl ihned žalovati o plnění.

(Rozh. ze dne 24. května 1921, R I 476/21.)

Žalobce vyzval žalovaného, by pro určitou třetí osobu, již zároveň jmenoval, sprostředkoval koupi domu, žalovaný nabídku přijal i s do-

datkem, že vyplatí žalobci třetinu provise, již obdrží za sprostředkování koupě. Ku koupi po té skutečně došlo, žalovaný zdráhal se však nejen vyplatiti žalobci smluvený podíl provise, nýbrž nechtěl mu ani udati její výši. Žalobce domáhal se proto žalobou, by žalovaný byl uznán povinným, vyúčtovati provisi a přisežně dotvrditi správnost svých údajů. *Procesní soud prvního státního soudu* žalobu zamítl. *Důvody:* Jde tu o to, zda žalovaný jest dle předpisů občanského práva povinen učiniti žalobci údaje o svém jmění. Žalobce domáhá se toho na základě poměru společenského, jenž prý byl mezi stranami a z něhož odvozuje jednak nárok na vyúčtování (§ 1198 obč. zák.), jednak na složení přísahy (čl. XLII. uv. zák. k c. ř. s.). Leč nejde tu o společenský aniž o nějaký jemu podobný poměr, nýbrž o smlouvu služební, jež však nezakládá nároku na vyjevení jmění. Avšak i kdyby tu byl poměr společenský, opravňoval by sice dle § 1198 obč. zák. k vyúčtování, nikoliv však ke složení přísahy dle čl. XLII. uv. zák. k c. ř. s., ježto společník povinný vyúčtováním, nemůže býti přidržen ku přisežnému prohlášení, že složený účet jest správným a úplným, ježto dle čl. XLII. uv. zák. k c. ř. s. lze požadovati pouze údaj jmění pokud se týče dluhu a přisežné potvrzení správnosti a úplnosti údajů; správnost a úplnost účtu ze správy jest však výkazem o veškerém hospodaření toho, kdo skládá účet, a hospodaření toto může býti sporným nejen co do jednotlivých skutečností, nýbrž i co do účelnosti a nezbytnosti jednotlivých úkonů. Žalobci nejde tu o zjištění jmění, nýbrž pouze o vyšetření skutkových okolností, jež se vztahují na zjištění. Vyšetření takových okolností nelze se domáhati sporem. Ustanovení čl. XLII. uv. zák. k c. ř. s. dlužno vykládati přísně, aby nebyl nucen ku složení přísahy ten, kdo jest ochoten ku všelikým údajům, ku věci se vztahujícím. *Odvolací soud* zrušil napadený rozsudek a vrátil věc prvnímu soudu, by, vyčkav právomoci, dále jednal a znovu rozhodl. *Důvody:* Odvolací soud, neshodiv s právním názorem prvního soudu v této věci, pokládá nárok žalobní za důvodný, je-li správným skutkový přednes žalobcův. Soud procesní zamítl totiž žalobu, nepřipustiv dukazu, stranami nabídnutých, a odůvodnil své rozhodnutí jednak názorem, že v tomto případě jde o smlouvu námezdní, nikoli však o smlouvu společenskou, jakou má na mysli čl. XLII. uv. zák. k c. ř. s., na druhé straně pak, i kdyby šlo o smlouvu společenskou, že nemůže žalovaný nucen býti k přísaze dle čl. XLII. o který žalobní nárok se opírá. Obě strany shodují se v ten rozum, že žalovaný převzal sprostředkování koupě domu pro osobu, jejíž jméno žalobce mu sdělil, spolu pak že zavázal se zapraviti žalobci třetinu provise, kterou měl obdržeti, kdyby došlo ke koupi osobou jemu jmenovanou. Žalobce přednesl dále, že koupě byla přičiněním žalovaného pro osobu tu uskutečněna, že však žalovaný zdráhal se nejen mu vyplatiti smluvenou třetinu provise, nýbrž i sděliti její výši. Uvedená smlouva není smlouvou námezdní, jak první soud omylem za to má, nýbrž smlouvou společenskou ve smyslu § 1175 obč. zák., poněvadž obě strany spojily námahu k společnému zisku, t. j. k docílení sprostředkovatelské provise, žalobce sdělením jména kupitelova, žalovaný pak další činností sprostředkovatelskou. Odměna, jež měla připadnouti žalobci, nebyla platem ve smyslu §§ 1154 a 1155 obč. zák., který měl poskytnouti žalovaný ze svého jmění, nýbrž měla býti vyplacena výhradně z provise, žalovaným docílené, její třetinou, takže šlo o podíl na zisku a nikoli o mzdu. Tímto skutkovým přednesem

odůvodněn jest právní zájem, jež má žalobce na tom, aby mu známa byla výše provise, žalovaným docílené, což se může státi jen sdělením žalovaného. K zjištění této výše, jejíž sdělení žalovaný i v tomto sporu odpírá, sloužiti má účet, složený žalovaným ve smyslu § 1198 obč. zák. a přísedné stvrzení žalovaného, že údaje jeho (nikoli složený účet) jsou správné a úplné. Žalovaný odpírá žalobnímu nároku, tvrdě v první řadě, že žalobce nemá vůbec nároku na smlouvenou část provise, poněvadž žalovaný sprostředkoval koupi pro jinou osobu, než kterou žalobce mu jmenoval, mimo to namítl, že měl žalobce žalovati hned na plnění a že tu není podmínek čl. XLII. uv. zák. k c. ř. s. K tomuto poslednímu názoru přiklonil se bez dalšího jednání i soud procesní. Účelem této žaloby jest však jediné přísedné udání výše provise, na jejíž část má žalobce dle svého skutkového přednesu smluvní nárok, jejíž výše je mu však proto neznáma, že žalovaný, jenž provisi tu již obdržel, zdráhá se výši její mu sděliti. Žalovaný, jenž dle žalobcova přednesu koupi domu sprostředkoval (§ 1199 obč. zák.), je dle § 1193 obč. zák. povinen, přijav provisi v neznámé výši, nejen odvésti smlouvenou část žalobci, nýbrž dle § 1198 obč. zák. složiti mu účet, jenž v tomto případě záležitosti bude hlavně anebo pouze ve sdělení částky, kterou jako provisi obdržel. Nejde tu proto o účet jako výkaz hospodaření se spravovaným jměním, a to bez ohledu na to, že prosba žalobní, přizpůsobená doslovu § 1198, zní na složení účtu, nejde také o přísedné stvrzení správnosti a úplnosti účtu, nýbrž jde tu pouze o přísedné udání výše provise, na jejíž část činí si žalobce nárok jako na část společného jmění dle čl. XLII. uv. zák. Poněvadž žalovaný zdráhá se žalobci podati účet o tomto společném jmění, lze použiti čl. XLII. i na tento případ bez obavy, prvním soudem vyslovené, že by žalovaný byl tím donucen udati něco, co udati jest ochoten. Nejde tudíž o výklad čl. XLII. tak extensivní, že by použití jeho na tento případ přesahovalo hranice přípustnosti přísedného udání článkem tím stanoveného. Žalobce mohl sice žalovati i na plnění a to buď pouze na plnění, nebo také na plnění v souvislosti s touto žalobou, avšak možnost tato nevylučuje žalobního nároku na přísedné sdělení výše provise. V onom případě mohl by žalovaný docíliti prospěchu ke škodě žalobcově tím, že by žalobní nárok, znějící na nižší peníz, uznal ať výslovně anebo tím, že by do sporu nevstoupil, kdyby však žalobce zažaloval více, než mu přísluší, byl by nucen omeziti žalobní nárok a vydati se tím nebezpečí možné ztráty poměrných útrat sporu. Žalobce mohl ovšem spojit žalobu na plnění s touto žalobou, avšak, neučinil-li tak, nepozbyl nároku, touto žalobou uplatňovaného, nýbrž má to pouze za následek, že bude nucen domáhati se plnění novou žalobou. Zda odůvodněna je konečně další námitka žalovaného, totiž že není tu podmínek smlouvy pro ručnost skutečného kupitele a osoby žalobcem žalovanému jmenované, o tom nelze rozhodovati bez doplnění řízení, totiž bez probrání skutkového přednesu obou stran a provedení důkazu o něm nabídnutých. V první řadě má ovšem žalobce prokázati správnost svého skutkového přednesu.

Nejvyšší soud nevyhověl rekursu.

D ů v o d y:

Stížnost není odůvodněna. Nutno předně souhlasiti se správným názorem odvolacího soudu, že smluvní poměr mezi stranami, posuzovaný

dle obsahu žaloby, dlužno považovati za společenskou smlouvu ve smyslu §§ 1175 a násl. obč. zák. Předpokládajíc, že došlo k uzavření smlouvy tvrzeného obsahu, dlužno přisvědčiti názoru odvolacího soudu, že jsou pro žalobu dány podmínky čl. XLII. uv. zák. k c. ř. s. Pokud v prvé řadě jde o otázku, zda má žalobce právní zájem na tom, aby zvěděl výši provise, žalovaným vydělané, otázku tu dlužno přes to, že se jí žalovaný ve své stížnosti nezabývá, zkusiti z moci úřední, poněvadž je procesuálním předpokladem žalobního nároku, — stačí poukázati jednak k obsahu smlouvy, žalobcem tvrzené, jednak k tom, že žalovaný za sporu před soudem prvé stolice výši provise neudal a žalobci dříve udati odepřel, tak že žalobce výše provise nezná. Poněvadž žalovaný jest dle § 1198 obč. zák. povinen složiti mu účet, jest žalobcův soukromoprávní zájem na zjištění výše provise po zákonu opodstatněn. Tvrzení žalovaného ve stížnosti, že nikdy neodpíral žalobci udati výši provise, jest ve zřejmém odporu se spisy, a nelze k němu jako k nedovolené v rekursech novotě vůbec přihlížeti. Výklad stěžovatelův, týkající se rčení obsaženého v prvému odstavci čl. XLII uv. zák. k c. ř. s., kdo je povinen udati jmění nebo dluhy, jest nesprávný. Žalovaný, který dle přednesu žalobceva prostředkoval koupi domu (§ 1199 obč. zák.), je dle § 1198 obč. zák. povinen složiti mu účet ohledně vydělané provise, na jejíž část činí si žalobce nárok jako na část společného jmění a jest též povinen, »udati jmění toto, nikoli však celé své jmění a své dluhy, a nelze předpis článku XLII. cit. zák. na roveň klásti § 47 ex. ř.; to již proto ne, poněvadž v případě § 47 ex. ř. byly okolnosti, ku složení přísahy zavazující, zjištěny v dřívějším řízení, kdežto v případě našem teprve dlužno vyšetřiti, zdali jsou tu podmínky ku složení přísahy. Poněvadž žalobce dle své žalobní prosby žádá jen a) složení účtu ohledně provise, kterou žalovaný následkem smlouvy vydělal, a b) vykonání přísahy, že udání jeho jsou správná a úplná, nejde tu nikterak o odpřísáhnutí složeného účtu jako takového, a jest proto i tato námitka stěžovatelova, jak ostatně již odvolací soud ji vyvrátil, naprosto bezdůvodna. Pokud se konečně týče názoru stěžovatelova, že žalobce měl a mohl podati žalobu na plnění, stačí poukázati k tomu, co po této stránce uvedl odvolací soud ve svém usnesení. I bylo proto stížnost žalovaného zamítnouti jako neodůvodněnou.

Čís. 1059.

K nájmu pozemků opatření Stálého výboru Nár. shrom. ze dne 8. října 1920, čís. 586 sb. z. a n. se nevztahuje.

(Rozh. ze dne 24. května 1921, R I 559/21.)

Pronajímatel domáhal se úpravy nájemného z pozemku, jež měl vojenský erár v nájmu za cvičiště. Soud prvé stolice návrh zamítl. **Důvody:** Navrhovatel žádá za úpravu pachtovného ve smyslu opatření Stálého výboru Nár. shrom. ze dne 8. října 1920, čís. 586 sb. z. a n. Dle § 2 opatř. mohou zvýšení požadovati propachtovatelé polních hospodářství nebo zemědělských pozemků. Zákon mluví jen o poměru pachtovním. Soud tudíž v té příčině musel vzíti zřetel k námitkám zástupce vojenského eráru, proti němuž žádost směřuje. Ohledně sporného pozemku byla dle